

מילים יכולות לברוא חיים או לסיימם

על מעלתו וחשיבותו של הדיבור – לפרשיות מטו"מ

בבית העלמין 'סגולה' שבפתח תקוה ישנה מצבה עתיקה. היא המצבה הראשונה שבבית הקברות, ועליה חקוקות באותיות גדולות "ברית כרותה לשפתים". מה הסיפור שמאחורי מצבה זו? בית העלמין הוקם בשנת תרמ"ט. מנהג ישראל לקדש את חלקת האדמה לפני שקובעים אותה לקבורת נפטרים. כך עשו גם בבית הקברות 'סגולה', וכשסיימו לקדש התלוצץ אחד האנשים ושאל: מי יהיה כאן הנפטר הראשון? עמד אחד מהנוכחים והשיב בהלצה: "אין לי בעיה להיות הראשון". חלפו 10 ימים, ובי"ט בתשרי תרמ"ט הוא נפטר ו"זכה" להיות הראשון שנקבר בבית העלמין 'סגולה', למגינת מכריו ומשפחתו. לאחר שקברו אותו, החליטו רבני העיר דאז לרשום על מצבתו באותיות גדולות: "ברית כרותה לשפתים", למען יראו, ילמדו ויזהרו. פרשתנו פותחת בפרשית נדרים, וכך כותבת: "אִישׁ כִּי יֵדֵר נֶדֶר לַה' אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבָעָה לְאִסּוּר אִסּוּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כָּכָל הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה". מבאר רש"י את המילים 'לא יחל דברו': "כמו 'לא יחלל דברו', לא יעשה דבריו חולין". על מעלתו וחשיבותו של הדיבור נעסוק במאמר זה.

ייחודיות הדיבור

הדיבור הוא אחת המתנות הגדולות שניתנו לאדם. כבר בשחר ההיסטוריה האנושית התייחסה התורה לדיבור כמרכיב מהותי בהווייתו הרוחנית של האדם, ולא רק ככלי תקשורת "טכני". כשסיים הקב"ה לברוא את האדם, נזר הבריא, נכתב: "וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם... וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשִׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה" (בראשית ב, ז), ותרגם אונקלוס: "וַיְהִי בְּאָדָם לְרוּחַ מְמַלְאָה". מהותו של האדם היא דיבור. כפי שחילק רבי יהודה הלוי בספר הכוזרי את מרכיבי הבריא לארבע: דומם, צומח, חי. ומעליהם, בפסגה מדורג האדם ומכונה בתואר: 'מְדַבֵּר'.

מוצא שפתיים מתקבל אצלנו כמובן מאליו. מגיל צעיר רגילים להביע ולדבר, לרוב ללא מאמץ מיוחד. נדמה שאין ייחודיות בדיבור, אולם התבוננות והעמקה במנגנון זה מעלה מסקנה ברורה של יכולת מופלאה. מערכת מורכבת מאד, המסוגלת ליצור צלילי הברות שונות מההבל היוצא מהפה. הדיבור מחבר אותן למילים בעלות משמעות, המצטרפות למשפטים המביעים תוכן מחשבתי ורעיוני עמוק. מנגנון קסום זה מושתת על יכולת גבוהה, שייחודית רק לבן האדם, ומבדילה אותו מבעלי החיים. ללא מערכת מופלאה זו, היינו כולנו מתקשרים בינינו כבעלי החיים, באמצעות נהימות או תנועות גוף, ללא הבעת מילים, וללא ביטוי של רעיונות מחשבתיים.

אפשר להפליג בדמיון ולחשוב על ההשלכות שהיו לכך, שכן ללא המילים, לא היו משפטים ויתכן מאד שהכתיבה לא היתה נוצרת. מכאן ועד להשפעה על התפתחות העולם כולו הדרך קצרה. במצב כזה, מובן שלא היתה בידינו כל אפשרות להעביר או לקבל מידע מורכב. לא היינו יכולים לחנך או להתחנך כראוי לערכים ולהתנהלות ראויה. ובכלל, כל תחום הדורש שיתוף פעולה באמצעות שיח, (ומה לא...), היה נגדע. הדיבור מבדל אותנו מבעלי החיים.

עוצמתו של הדיבור

לדיבור יש כוח והשפעה רבה, הן בהיבט החיובי והן בהיבט השלילי. חז"ל אומרים במסכת מועד קטן (דף יח ע"א): "מנין ש'ברית כרותה לשפתים'? שנאמר 'וַיֹּאמֶר אֱבְרָהָם אֶל נָעֲרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וְאֶנִּי וְהַנֶּעֱרָר נִלְכָּה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוָבָה אֲלֵיכֶם' (בראשית כב, ה) ואיסתייעא מילתא דהדור תרווייהו (=הצליח, העניין יצא לפועל, וחזרו שניהם)". מובנים דברי אברהם "נִלְכָּה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה", שנאמרו בלשון רבים. אולם הסיפא בדבריו, במילים 'וְנִשְׁוָבָה אֲלֵיכֶם' שנאמרה ברבים תמוהה, שהרי מטרת ההליכה היתה לעקוד את יצחק. התוצאה היתה אמורה להיות

הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר ספרים

נייד 052-9453811 / מוזמנים לבקר באתר שלנו <https://shaalti.co.il>

לפרטים אודות ספרי תורתך שאלתי, בקישור <https://did.li/fyHCN>

'תורתך שאלתי' – הספרים שיעשירו וירוממו את שולחן השבת שלכם

קשה – שיבה ללא יצחק. אמנם נחלקו המפרשים האם היתה לאברהם רוח הקודש, וידע שיחזרו שניהם, **אולם חז"ל תולים בפסוק זה את המקור לכלל החשוב 'ברית כרותה לשפתים'.**

במקביל ובהיפוך, חז"ל קושרים קשר ישיר בין דיבור למעשה ומחברים ביניהם. חז"ל אומרים במסכת סנהדרין (דף קב ע"א): **"יהוא צדיקא רבה הוה, (=יהוא היה צדיק גדול) שנאמר 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹאֵל: יֵעָן אֲשֶׁר הָטִיבְתָּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי, כָּל אֲשֶׁר בִּלְבָבִי עָשִׂיתָ לְבֵית אֲחָאָב בְּנֵי רְבָעִים יֵשְׁבוּ לָךְ עַל פֶּסֶא יִשְׂרָאֵל"** (מלכים ב' פרק י, ל) וכתוב **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹאֵל: יֵעָן אֲשֶׁר הָטִיבְתָּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי, כָּל אֲשֶׁר בִּלְבָבִי עָשִׂיתָ לְבֵית אֲחָאָב בְּנֵי רְבָעִים יֵשְׁבוּ לָךְ עַל פֶּסֶא יִשְׂרָאֵל"** (שם פסוק לא). מאי גרמא ליה? (=מה גרם לו לכך) אמר אביי: **ברית כרותה לשפתים**, שנאמר **'אֲחָאָב עָבַד אֶת הַפֶּעַל מִקֵּץ יְהוֹאֵל יַעֲבֹדְנוּ הַרְבֵּה' (שם פסוק יח).**

יהוא מתואר בראשית הדברים כ**"יהוא צדיקא רבה הוה"** (יהוא היה צדיק גדול). הקב"ה שיבח אותו והבטיח לו שכר גדול על פעולותיו למיגור בית אחאב ועבודת הבעל: **"יֵעָן אֲשֶׁר הָטִיבְתָּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי כָּל אֲשֶׁר בִּלְבָבִי עָשִׂיתָ לְבֵית אֲחָאָב בְּנֵי רְבָעִים יֵשְׁבוּ לָךְ עַל פֶּסֶא יִשְׂרָאֵל"**. הקב"ה הבטיח לו את שלטונו עד ארבעה דורות. מאידך, בפסוק הבא אנו קוראים על **הסטייה מחובתו הרוחנית**, פגם מהותי בהתנהלותו: **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹאֵל: יֵעָן אֲשֶׁר הָטִיבְתָּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי, כָּל אֲשֶׁר בִּלְבָבִי עָשִׂיתָ לְבֵית אֲחָאָב בְּנֵי רְבָעִים יֵשְׁבוּ לָךְ עַל פֶּסֶא יִשְׂרָאֵל"**... לא סר מעל חטאות ירבעם...". מה גרם לכך? על כך משיב אביי: **'ברית כרותה לשפתים'** דבריו לעם, שאחאב עבד את הבעל מעט ואילו יהוא יעבדנו הרבה.

בעיני מרבית האנשים, לפעולה ולמעשה יש תוקף ומשמעות, אולם למילים פחות מתייחסים ולא מחשיבים אותן. **לכל מילה יש ערך ומשמעות. חשיבות רבה למוצא שפתים.** רבי חיים ויטאל כתב שכל דיבור שאדם מוציא מפיו עושה רושם בעולמות העליונים, לטוב ולמוטב. דיבורים טובים בוראים עולמות ומאידך, דיבורים לא טובים עלולים חלילה להחריב עולמות. מסיבה זו מצוה התורה בפרשתנו: **"לא יחל דברו"** - אל תזלזל בדבריך, **אל תעשה אותם חולין**. עליך לדעת שלדיבור יש כוח אדיר, **"ככל היוצא מפיו יעשה"** - הדיבור מחולל בעולמות העליונים דברים נוראים.

ונסיים בביאור החיד"א: **"לא יחל דברו"** - אם אדם לא מחלל את דברו והדיבור שלו קדוש, אזי **"ככל היוצא מפיו יעשה"** - הקב"ה יעשה ככל היוצא מפיו, כל בקשותיו תענינה מן השמים.

הכותב: הרב חגי ולוסקי - מרצה ומחבר סדרת הספרים **'תורתך שאלתי'** על התורה, רב המכר **'כי ישאלך'** - על הגדה של פסח, **'מה שאלתך'** - על מגילת אסתר. **לתגובות** - office@shaalti.co.il

מעוניינים לשדרג את שולחן שבת?

עלון 'חוויה בשולחן שבת' לפרשיות מטו"מ יסייע לכם, בקישור

<https://shaalti.co.il/?p=15330>

רוצה להיערך לשבת עם רעיונות ודברי תורה לפרשיות מטו"מ?

היכנסו לקישור <https://did.li/TuhmC>

רוצים דברי תורה ערוכים לסעודת שבת?

בגליון 'תורתך שאלתי' לפרשת מטו"מ תמצאו, בקישור

<https://shaalti.co.il/?p=15332>

הרב חגי ולוסקי - מרצה ומחבר ספרים

נייד 052-9453811 / מוזמנים לבקר באתר שלנו <https://shaalti.co.il>

לפרטים אודות ספרי תורתך שאלתי, בקישור <https://did.li/fyHCN>

'תורתך שאלתי' - הספרים שיעשירו וירוממו את שולחן השבת שלכם

